

SELETUSKIRI

haridus- ja teadusministri määruse „Struktuuritoetuse andmise tingimused keskhariduseta täiskasvanute tagasitoomiseks tasemeõppesse“ juurde

I Sissejuhatus

Määruse eelnõuga reguleeritakse „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020“ prioriteetse suuna „Ühiskonna vajadustele vastav haridus ja hea ettevalmistus osalemaks tööturul“ meetme 6 „Täiskasvanud elanikkonna kompetentside arendamine“ tegevuse 1.6.1 „Madala haridustasemega täiskasvanute tagasitoomine tasemekoolitusse ja õppes osalemise toetamine“ eesmärkide elluviimiseks eraldatava toetuse andmise tingimusi ja korda. Tegevuse 1.6.1. kogumaksuvuseks on kavandatud 6,1 miljonit eurot.

Toetuse andmisega panustatakse Eesti elukestva õppe strateegia 2020 (edaspidi EÕS) eesmärgi 5 „Võrdsed võimalused elukestvaks õppeks ja õppes osaluse kasv“ saavutamisse ning EÕS täiskasvanuhariduse programmi meetmesse 1.2 „Madala haridustasemega täiskasvanute tagasitoomine põhi- ja üldkeskharidusõppesse“.

Täiskasvanuhariduse programmi eesmäärke täidetakse lisaks käesolevale määrusele ka läbi toetuse andmise tingimuste (TAT) „Täiskasvanuhariduse edendamine ja õppimisvõimaluste avardamine“, mis on kinnitatud haridus- ja teadusministri 8. juuni 2015 a käskkirjaga nr 235.

Lisaks on kavandatud eraldi TAT määrus EÕS täiskasvanuhariduse programmi meetme 2.1. „Täiskasvanutele kvaliteetse ja asjakohase täienduskoolituse ja ümberõppe pakkumine kutse- ja erialase kvalifikatsiooni tõstmiseks ning võtmepädevuste arendamiseks ja õpivalmiduse suurendamiseks“ elluviimiseks, et rahastada võtmepädevuste arendamisele ja õpivalmiduse suurendamisele suunatud koolitusi erinevates regioonides.

Seletuskirjas kirjeldatakse tegevuste tausta ja vajalikkust, tegevusi, millele saab toetust taotleda, kriteeriumeid, mille alusel toetust antakse ning abikõlblikkuse tingimusi.

Määruse ja seletuskirja eelnõu koostasid Haridus- ja Teadusministeeriumi täiskasvanuhariduse osakonna juhataja Terje Haidak (735 0247; terje.haidak@hm.ee), peaekspert Kairi Solmann (735 0209; kairi.solmann@hm.ee); peaekspert Aino Haller (735 0201; aino.haller@hm.ee) ja Haridus- ja Teadusministeeriumi tõukefondide osakonna rakendusjuht Reelika Luhtaru (735 0279; reelika.luhtaru@hm.ee), tõukefondide osakonna asejuhataja Kristjan Sahtel (735 4064; kristjan.sahtel@hm.ee) ja tõukefondide osakonna jurist Anastassia Vrabi (735 0230; anastassia.vrabi@hm.ee).

II Taust ja vajalikkuse põhjendus

Eesti elukestva õppe strateegia 2020 koostamise peasihiks oli jõuda olukorrani, kus kõigile Eesti inimestele on loodud nende vajadustele ning võimetele vastavad õpivõimalused kogu elukaare jooksul. Samas tuuakse ühe kitsaskohana välja, et jätkuvalt on levinud suhtumine, et õppimine on noorte jaoks ning enesetäiendamist pärsib rahaliste võimaluste piiratuse kõrval ka täiskasvanute huvi- ja motivatsioonipuudus.

Eestis on täiskasvanute elukestvas õppes osalemise määr tõusnud, kuid tõsiseks probleemiks on kutse- ja erialase kvalifikatsioonita täiskasvanute osakaalu kõrval asjaolu, et kasvab inimeste hulk, kelle õpingud katkevad keskhariduse tasemeni jõudmata. 2013.a andmetel oli kõigist 25-64-aastastest keskhariduseta 68,2 tuhat inimest ja nende osakaal on suurem

nooremates vanuserühmades – vanuses 20–34 on kokku üle 40 tuhande inimese, kes on omandanud vaid põhihariduse või vähem. Varakult haridustee poolelijätanud täiskasvanud on väga ebasoodsas positsioonis nii tööturul kui ka elukestvas õppes osalemises. 2013. aasta statistika näitab, et tööealistest põhiharidusega inimestest oli tööga hõivatud vaid 30,8% ning koolis või koolitustel käis 24–64-aastastest põhiharidusega inimestest samal perioodil vaid 4,6%.

Õppijate arv mittestatsionaarset üldharidust pakkuvates õppeasutustes on viimastel aastatel märkimisväärselt langenud: 2009/2010 õppeaastal õppis mittestatsionaarsetes õppes üle 7800 täiskasvanu, siis 2013/2014 õppeaastaks oli see langenud 5000 täiskasvanule (2014/2015 õ-a langus stabiliseerus). Vaatamata suurele hulgale täiskasvanutele, kes võiks õppimise juurde tagasi pöörduda ning haridustaseme tõstmise kaudu parandada oma konkurentsivõimet, jõuab õppima vaid väga väike hulk sihtrühmast ning õppesse jõudnute hulgas on suur katkestamise osakaal.

Centari 2014. aastal läbi viidud uuringu raportis „Põhi- ja keskhariduseta täiskasvanute tasemehariduse tagasitoomise toetamine“¹ tuuakse välja, et õpingute jätkamise barjäärideks on nii hoiakulised tegurid (vanus, motivatsioonipuudus) kui ka sotsiaalmajanduslikud põhjused. Ilmnes ka, et täiskasvanud sageli lihtsalt ei tea olemasolevatest õppimisvõimalustest. Koolidepoolne ühendusevõtmine potentsiaalsete õppijatega, informatsiooni parem kättesaadavus, paindlik õppekorraldus, õpivormide mitmekesisuse tagamine, varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine, samuti täiendavate toetusmeetmete loomine (lapsehoiuvõimalus või kooli transport) on mõned meetmetest mida uuringu tulemusena soovitati rakendada.

2014. aastal Statistikaameti ja uuringufirma Praxis koostöös valminud analüüs „Täiskasvanuhariduse prioriteetsed sihtrühmad maakonniti“² näitas, et maakondade vahel on erisusi, mida tuleks täiskasvanutele õppimisvõimaluste pakkumisel arvestada. Ülevaade käsitles mitmeid tunnuseid lisaks haridustasemele. Näiteks ilmnes ülevaatest, et on maakondi, kus kõigist alla 7-aastaste laste vanematest ligi kolmandikul on madal haridustase, samas on ka maakondi, kus neid on ainult kümnendik.

Nimetatud ülevaate tulemused toovad esile vajaduse meetmete kavandamisel arvestada sellega, millised on just erinevate maakondade täiskasvanute vajadused. Seetõttu on määruses toetus suunatud täiskasvanutele mittestatsionaarset õpet pakkuvatele õppeasutustele (edaspidi õppeasutus).

Õppeasutustel on vaja võtta kasutusele lisameetmeid ja tegevusi, et leida haridustee katkestanud täiskasvanuid, kes on valmis õpingute juurde tagasi pöörduma ning neid motiveerida ja toetada õpingute jooksul, et jõutaks õpingute eduka lõpetamiseni. Määrusega luuakse õppeasutustele võimalus välja töötada meetmed/tegevused sihtrühma leidmiseks ja õppesse toomiseks ning õppes hoidmiseks. Õppeasutused saavad kujundada sobiliku valiku tegevustest, lähtudes oma piirkonna vajadustest ja eripäradest, arvestades ka õppeasutuse enda võimalusi ja arenguvajadusi.

¹ Kättesaadav veebiaadressilt:

http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/44227/Pohi_ja_keskhariduseta_taiskasvanute_tasemehariduse_tagasitoomine.pdf?sequence=1

² Ülevaade on kättesaadav veebilehelt: <http://dspace.utlib.ee/dspace/handle/10062/44228>

III Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Peatükk 1. ÜLDSÄTTED

Paragrahv 1 esitatakse dokumendi reguleerimisala. Määrus reguleerib „Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava 2014–2020“ prioriteetse suuna „Ühiskonna vajadusele vastav haridus ja hea ettevalmistus osalemaks tööturul“ meetme „Täiskasvanud elanikkonna kompetentside arendamine“ tegevuse „Madala haridustasemega täiskasvanute tagasitoomine tasemekoolitusse ja õppes osalemise toetamine“ eesmärkide elluviimist.

Paragrahv 2 sisaldab määruses kasutatavate terminite definitsioone. Määruses kasutatakse terminit „õppeasutus“ järgmises tähenduses: õppeasutus on üldhariduskool, milles toimub mittestatsionaarne õpe. Õppeasutuseks loetakse nii sellist õppeasutust, mis pakub ainult mittestatsionaarset õpet, aga ka õppeasutust, kus toimub nii mittestatsionaarne kui ka statsionaarne õpe.

Paragrahv 3 tuuakse ära toetuse andmise eesmärk. Toetuse andmise eesmärk on haridustee katkestanud täiskasvanute tagasitoomise ja õpingute eduka lõpetamise toetamine põhi- ja üldkeskharidusõppes, pidurdamaks õppijate arvu langust mittestatsionaarses õppes.

Toetuse andmisega panustatakse Eesti elukestva õppe strateegia 2020 (edaspidi EÕS) eesmärgi 5 „Võrdsed võimalused elukestvaks õppeks ja õppes osaluse kasv“ saavutamisse ning EÕS Täiskasvanuhariduse programmi (edaspidi täiskasvanuhariduse programm) meetmesse 1.2 „Madala haridustasemega täiskasvanute tagasitoomine põhi- ja üldkeskharidusõppesse“. Meetme eesmärgiks on täiskasvanute gümnaasiumis õppijate arvu languse pidurdamise sh peaks meetme toel 2020. aastaks põhi- või keskhariduse lõpetama 1500 inimest.

Toetust saanud projektid panustavad meetme 6 „Täiskasvanud elanikkonna kompetentside arendamine“ tegevuse 1.6.1 „Madala haridustasemega täiskasvanute tagasitoomine tasemekoolitusse ja õppes osalemise toetamine“ väljundnäitajasse, milleks on meetme toel õppima jõudnud täiskasvanute arv – 2000 täiskasvanut aastaks 2020. Projektide hindamisel on üheks olulisemaks kriteeriumiks projekti panus meetme eesmärgi saavutamisse. Selleks tuleb projektis ära näidata kui palju haridustee katkestanuid tegevuste toel õppima tuuakse.

Paragrahv 4 sätestab, et rakendusüksuseks on SA Innove ning rakendusasutuseks Haridus- ja Teadusministeerium. Meetmete tegevuste rakendusasutused ja rakendusüksused on nimetatud Vabariigi Valitsuse 23.07.2015 korraldusega nr 295 „„Perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse meetmete nimekirja“ kinnitamine“.

Paragrahv 5 reguleerib vaide esitamist. Enne kohtusse pöördumist tuleb esitada vaie rakendusasutusele vastavalt STS §-le 51. Kui vaie esitatakse rakendusüksuse otsuste või toimingute osas, siis esitatakse see eelnevalt rakendusüksusele ja läbi rakendusüksuse edastatakse see rakendusasutusele.

Peatükk 2. TOETATAVAD TEGEVUSED, KULUDE ABIKÕLBLIKKUS JA TOETUSE MÄÄR

Paragrahvis 6 kehtestatakse toetatavad tegevused ja sihtgrupp.

Toetus antakse projektidele, mis panustavad toetuse andmise eesmärgi saavutamisse. Toetatavate tegevuste sihtrühmaks on isikud, kelle haridustee on katkenud enne keskhariduseni jõudmist ning kellel on õigus õppida mittestatsionaarses õppes (seletuskirjas läbivalt „täiskasvanud“). Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 22 lg 3 sätestab, et mittestatsionaarne õpe on täiskasvanud õppijatele suunatud õpe. Lõige 4 täiendab, et põhiharidust on mittestatsionaarses õppes õigus omandada ka 17-aastastel isikutel ning, et mittestatsionaarses õppes õppimiseks on õigus ka koolikohustuslikel isikutel nõustamiskomisjoni soovitusel, kellel on vastav vajadus hariduslikust erivajadusest või muust põhjusest, mis raskendab hariduse omandamist statsionaarses õppes õppides.

Sihtrühmaks on ka täiskasvanutele mittestatsionaarset üldharidust pakkuvate õppeasutuste personal, tagamaks nende pädevuse ja edukuse õppijate leidmisel, õppe paindlikumaks muutmisel ja tugitegevuste pakkumisel.

Toetust saab taotleda järgmistele tegevustele:

Tegevus 1: põhi- või keskhariduseta täiskasvanute leidmine, teavitamine ja motiveerimine õppimise juurde toomiseks. Tegevuse raames on võimalik arendada koostööd kogukonnaga ja kohalike omavalitsustega, teiste asjassepuutuvate asutustega nagu Töötukassa ning ettevõtetega õppijate leidmiseks, aga ka potentsiaalsete õppijate ja teiste osapoolte informeerimisele suunatud teavitustegevuseks, õppimisvõimaluste tutvustamiseks jmt. Motiveerimise all mõeldakse tegevusi täiskasvanu innustamiseks, teadlikkuse tõstmiseks, huvi tekitamiseks jmt, mitte motiveerimist rahalise toetuse kaudu (vastavalt on mitteabikõlblik kulu nii stipendiumi või muu rahalise toetuse maksmine);

Tegevus 2: õppimist toetavate tingimuste loomine ja tugitegevuste väljatöötamine ning pakkumine õppes püsimise ja õpingute lõpetamise toetamiseks. Tegevuse raames toetatakse õppes püsimist võimaldavaid tugitegevusi nt õppijatele lapsehoiuteenuse pakkumine õppetöö ja konsultatsioonide toimumise ajal (mõeldud ei ole lapsehoiuteenuse tagamist ajal kui täiskasvanu ei viibi koolis);

Tegevus 3: täiendavate õppimist toetavate lisa- ja tasanduskursuste väljatöötamine ja läbiviimine. Tegevuse raames toetatakse selliseid kursusi, mis on riiklikule õppekavale täiendavad. Näiteks võib tuua tasanduskursused, et aastaid õppimisest eemal olnud täiskasvanu suudaks tagasi pöördudes omandada riiklikus õppekavas ettenähtut; aga ka sotsiaalsete ja õpioskuste arengut toetavad kursused; erialased kursused jmt, mis on vajalikud tasemeõppes hakkama saamiseks;

Tegevus 4: õppimisoskuse ja - võimekuse parandamisele suunatud koolitused, individuaalne juhendamine, konsultatsioonid jm tegevused, näiteks võivad piirkondlikest oludest lähtuvalt selliseid tegevusi vajada eesti keelest erineva emakeele ning kultuuritavadega isikud;

Tegevus 5: väljaspool õppeasutust õppetöö läbiviimisega kaasnevad täiendavad tegevused näiteks õppevisiidid erinevatesse organisatsioonidesse ja ettevõtetesse, samuti teistesse

õppeasutustesse; samuti konsultatsioonide või õppetöö läbiviimine mõnes kaugemas piirkonnas. Viimasel juhul on võimalik toetust taotleda kuludele, mis on õppetöö välised (nt transpordikulud) st õppetegevuse läbiviimine, mille kulud kaetakse riigieelarvelisest toetusest, siia ei kuulu;

Tegevus 6: õppe paindlikumaks muutmisele suunatud arendustegevused õppeasutustes. Tegevuse raames toetatakse näiteks sihtrühmale sobivate meetodikate väljatöötamist ja kasutuselevõttu, analüüsi, rakendamist, aga ka kooli meeskonna arendamiseks mõeldud arendustegevusi, seminare. Kui piirkonnas on vajadus sellise keelelis-kultuurilise taustaga inimeste õpetamiseks, kellega kokkupuuteid on Eesti haridussüsteemis vähe, siis nende isikute õppes osalemise motiveerimiseks ja õppes osalemise tulemuslikkuse tagamiseks saab koolitusi kavandada õppeasutuse töötajatele, et tekiks oskus arvestada isikute eripäradega ning võimestada õppeasutusi selliste isikute vastuvõtuks.

Taotlejal on võimalik valida ülaltoodud tegevuste hulgast need, mis on just selle piirkonna potentsiaalsete õppijate leidmiseks ja õppes hoidmiseks kõige asjakohasemad. Üks projekt ei pea hõlmama kõiki loetletud tegevusi, aga nende hulgas peab kindlasti olema tegevus 1 ja sellele peab lisanduma veel vähemalt üks tegevus määruses nimetatutest.

Samuti on paragrahvis sätestatud, et projektile ei anta toetust, kui tegevused on tehtud enne taotluse esitamist.

Paragrahvis 7 on toodud kulude abikõlblikkuse tingimused. Abikõlblikud on määruse §-s 6 toodud tegevuste elluviimiseks vajalikud kulud vastavalt taotluse rahuldamise otsusele.

Silmas tuleb pidada kaudsete kulude abikõlblikkuse tingimusi. Kaudsete kulude arvestamisel on aluseks otsesed personalikulud, millest kaudsed kulud võivad moodustada kuni 15%, vastavalt ühendmääruse § 9 lõigetele 1 ja 3-6. Ühendmääruse lõigetes täpsustatakse, mida loetakse projekti otsesteks personalikuludeks – selleks on projekti juhtimine ja administreeriva personali kulu (raamatupidamine, sekretäri- ja personalitöö, hankespetsialisti tegevus, haldustöötaja tegevus, infotehnoloogi tegevus ja muu abistav töö).

Mitteabikõlblikeks kuludeks on lisaks ühendmääruse §-s 4 loetletule ka statsionaarses õppes õppijatele suunatud tegevuste kulud, juhul kui õppeasutuses on ka statsionaarses õppes õppijaid; õppekohaga seotud kulud, mis on kaetud riigieelarvelisest toetusest (riigieelarvelise toetuse tingimused on sätestatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §-s 82) ja seotud riikliku õppekava täitmisega. Samuti on mitteabikõlblikeks kuludeks õppijatele makstav otsene rahaline toetus ja stipendium ning investeeringud kinnisvarasse.

Paragrahvis 8 esitatakse abikõlblikkuse periood. Meetme abikõlblikkuse periood on 1. oktoober 2015 kuni 31. detsember 2020. Projektide tegevused on mõistlik kavandada kooskõlas õppeaasta tsükliga, 2020. aastal jääb sellisel juhul peale tegevuste lõppu ajaline varu projekti aruandluse koostamiseks.

Eraldi on kehtestatud projektide abikõlblikkuse periood, mis on toetuse rahuldamise otsuses sätestatud ajavahemik, millal projekti tegevused algavad ja lõpevad ning projekti teostamiseks vajalikud kulud tekivad. Projektide maksimaalne abikõlblik periood on 24 kuud. Meetme abikõlblikkuse perioodi jooksul on võimalik kuulutada välja mitu taotlusvooru.

Projekti abikõlblikkuse varaseim alguskuupäev teatatakse avatud taotlusvooru väljakuulutamisel.

Paragrahvis 9 kehtestatakse taotletava toetuse piirsumma ja osakaal. Maksimaalne taotletava toetuse summa projekti kohta on 250 000 eurot. Miinimumsummat ei ole kehtestatud, kuid tuleb silmas pidada, et kui projektiga taotletav toetus on alla 50 000 euro, on kohustus abikõlblike kulude hüvitamisel kasutada kaudsete kulude arvestamisel 15% otsestest personalikuludest vastavalt ühendmääruse § 9 lõigetele 1 ja 3-6.

Toetuse maksimaalne osakaal on kuni 100% abikõlblikest kuludest. Taotlusvooru väljakuulutamise teates antakse teada taotlusvooru projektide toetuse määr ja avatud taotlusvooru eelarve.

Peatükk 3. NÕUDED TAOTLEJALE, PARTNERILE JA TAOTLUSELE

Paragrahvis 10 esitatakse nõuded taotlejale ja partnerile. Toetuse taotlejaks võib olla õppeasutuse pidaja. Mittestatsionaarse õppeasutuse pidajaks võib olla kohalik omavalitsus, aga ka eraõiguslik isik. Pidaja antud volikirja alusel saab taotlejaks olla õppeasutus ise.

Projekti on lubatud kaasata partnereid juhul kui partneriks on teised mittestatsionaarset õpet pakkuvad õppeasutused. Nõutav on, et õppeasutusel on kogemus mittestatsionaarse õppe pakkumisel (vähemalt 3 aastat) ning mittestatsionaarses õppes õppijate arv 2014/2015 õppeaastal oli vähemalt 75. Eeldame, et õppeasutus, kus on olnud vähemalt kahe klassikomplekti jagu täiskasvanud õppijaid, on võimeline korraldama õppetööd paindlikult, just selle sihtgrupi vajadustest lähtuvalt ning on suuteline edukalt õpetama ka uusi lisanduvaid õppijaid.

Samas on silmas peetud, et toetust oleks võimalik taotleda kõigist maakondadest, tagamaks täiskasvanutele erinevates Eesti piirkondades sarnased võimalused. Seega on kehtestatud erand õppijate arvule ja tegutsemiskogemusele juhul, kui toetust taotlevaks õppeasutuseks või partneriks on riigigümnaasium.

1) Toetuse taotleja ja partner peavad vastama Vabariigi Valitsuse 21. augusti 2014. a määruse nr 133 "Perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse taotlemise ja taotluste menetlemise nõuded ja tingimused toetuse andmise tingimuste määruse kehtestamiseks" (edaspidi taotluste menetlemise määrus) §-s 2 nõuetele, välja arvatud punktide 3 ja 4 osas ja vastama § 3 lõigetes 1 ja 2 esitatud nõuetele.

Paragrahv 11 esitab nõuded taotlusele. Esimeses lõikes sätestatakse, et taotlus peab lisaks taotluste menetlemise määruse § 4 lõikes 1 sätestatule panustama § 3 toodud meetme tulemusse ja eesmärki. Kui taotleja kaasab partnereid, tuleb taotluses näidata iga partneri tegevus ja tegevuse maksumus.

Taotlus peab sisaldama taotluste menetlemise määruse § 4 lõikes 2 sätestatud kinnitusi:

- 1) partneri nõusolek projektis osalemise kohta;
- 2) taotleja on teadlik toetuse saamisega kaasnevatest avalikkuse teavitamise nõuetest, mis on kehtestatud struktuuritoetuse seaduse § 39 lõike 10 alusel;
- 3) taotleja on teadlik, et struktuuritoetuse seaduse § 39 lõikes 3 nimetatud toetuse saamisega seotud andmed avalikustatakse;

4) taotleja on teadlik, et toetuse andmisest võidakse taganeda ja sealjuures tuleb aluseta saadu tagasi maksta, kui esinevad struktuuritoetuse seaduse § 45 lõikes 1 nimetatud finantskorrektsiooni alused, või taotluse rahuldamise otsus võidakse tunnistada kehtetuks, kui esinevad struktuuritoetuse seaduse § 22 lõikes 3 nimetatud taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise alused;

5) taotleja on teadlik tulu teenimisega seotud mõjust toetuse saamisele ja taotluse koostamise raames arvestanud puhastulu teenimise piirangutega;

6) taotleja ja partner nõustuvad, et neid auditeeritakse ja kontrollitakse struktuuritoetuse seaduse alusel.

Lisaks eeltoodule on nõutavad ka järgmised kinnitused, andmed või dokumendid:

- 1) volikiri, kui esindusõiguslik isik tegutseb volituse alusel;
- 2) partnerite kaasamise korral kinnituskiri projektis osalemise kohta;
- 3) Kui taotleja on projektile või projekti osadele tegevustele taotlenud toetust samal ajal mitmest meetmest või muudest riigieelarvelistest, Euroopa Liidu või välisabi vahenditest, peab taotleja esitama sellekohase teabe.

Paragrahvis 12 on loetletud taotleja kohustused. Esitav teave peab vastama kehtestatud nõuetele ja tingimustele, rakendusasutuse nõudmisel tuleb esitada lisainformatsiooni ning võimaldada nõuetele vastavuse kontrollimist.

Kui projekti on kavandatud omafinantseeringut, tuleb rakendusüksuse nõudmisel tõendada selle tasumise suutlikkust. Sarnaselt tuleb mitteabikõlblike kulude projekti planeerimisel olla valmis, et nõudmisel tuleb tõendada nende tasumise võimekust.

Esitatud andmetes toimunud muudatuste osas tuleb rakendusüksust sellest koheselt teavitada. Täita tuleb ka teisi õigusaktides sätestatud kohustusi.

Peatükk 4. TOETUSE TAOTLEMINE

Paragrahv 13 sätestab taotlusvooru avamise tingimused. Avatud taotlusvooru kuulutab rakendusüksus välja rakendusasutuse ettepanekul. Taotlusvooru eelarvest, ajakavast ning muust asjakohasest infost (näiteks taotlusvoorus toetavad tegevused ning projektide miinimum- ja maksimumsuurused) teavitab rakendusasutus rakendusüksust kirjalikult. Taotlusvooru tähtjast ja taotlusvooru eelarvest teavitab rakendusüksus potentsiaalseid taotlejaid üleriigilises päevalehes ja oma veebilehel. Taotluste esitamiseks jäetakse aega vähemalt 45 kalendripäeva. Meetme abikõlblikkuse perioodil võib korraldada mitu taotlusvooru kui meetme eelarve ja ajakava seda võimaldab.

Paragrahvis 14 sätestatakse toetuse taotlemise tähtaeg ja taotluse esitamise viis. Taotlus esitatakse taotlusvooru väljakuulutamise teates nimetatud tähtpäevaks ning viisil ja rakendusüksuse poolt kinnitatud vormil. Vastav vorm kooskõlastatakse eelnevalt rakendusasutusega.

Peatükk 5. TAOTLUSTE MENETLEMINE

Paragrahvis 15 sätestatakse taotluse menetlemise protseduur ja rakendusüksuse toimingud. Lõikes 4 on täpsustatud, et taotluse menetlemise tähtaeg on kuni 60 tööpäeva alates selle

esitamise tähtpäevast. Tähtaeg võib pikeneda kui taotlejale rakendusüksuse poolt puuduste kõrvaldamiseks antud aja võrra.

Paragrahv 16 esitatakse, kuidas teostab rakendusüksus taotluste nõuetele vastavuse kontrolli ning millistel juhtudel tunnistab rakendusüksus taotleja, partneri ja taotluse nõuetele vastavaks või mittevastavaks. Nõuetele mittevastavaks tunnistamise korral teeb rakendusüksus vastava otsuse.

Paragrahv 17 kirjeldab hindamiskomisjoni moodustamise põhimõtteid. Hindamiskomisjoni tehnilise teenindamise tagab rakendusüksus. Hindamiskomisjoni töökorra ning taotluste hindamis- ja valikumenetluste juhendi kinnitab rakendusüksus kooskõlastatult rakendusasutusega. Vajadusel kaasab rakendusüksus hindamisprotsessi eksperte, kooskõlastades selle eelnevalt rakendusasutusega.

Hindamiskomisjoni liikmed ja vajadusel kaasatavad täiendavad eksperdid on kompetentsed, erapooletud ning vastavad teistele STS § 21 lõikes 4 sätestatud tingimustele.

Paragrahv 18 sätestab projektide hindamise, valikukriteeriumid ja valiku korra. Lõikes 1 tuuakse ära valikukriteeriumid ja osakaalud, mille alusel hinnatakse nõuetele vastavaks tunnistatud projekte:

- 1) projekti mõju meetme ja EÕS täiskasvanuhariduse programmi eesmärkide saavutamisele – 30% maksimaalsest koondhindest; hinnatakse sh projekti panust meetme väljundnäitaja saavutamisse ja projekti tulemuste ulatust. Hinnatakse muuhulgas, kas tegevuste ja oodatavate tulemuste kavandamise aluseks on erinevate valdkonna uuringute, analüüside tulemused ja varasemate projektide kogemused;
- 2) projekti ja tegevuste põhjendatus – 30% maksimaalsest koondhindest; hinnatakse sh projekti eesmärgipüstituse põhjendatust ja sihtrühma valikut; projekti sekkumisloogika ja valitud tegevuste põhjendatust ja mõjusust - kas projektis ettenähtud tegevused võimaldavad saavutada planeeritud väljundid ja tulemused. Samuti hinnatakse, et tegevuste sidusus eesmärkidega ning mõjusust on arusaadavad, et tegevused on sobilikud sihtrühma arvestades ning andragoogilise aspektiga on tegevustes arvestatud; et tegevuste ajakava on realistlik arvestades mh tegevuste omavahelisi seoseid.
- 3) projekti kuluefektiivsus – 20% maksimaalsest koondhindest; hinnatakse sh kas valitud tegevuste viisid on kuluefektiivsed saavutamaks planeeritud väljundid/tulemused ning eelarve realistlikust;
- 4) toetuse taotleja (ja olemasolul ka partnerite) suutlikkus projekti ellu viia – 10% maksimaalsest koondhindest; hinnatakse muuhulgas toetuse taotleja (ja partneri) kogemust mittestatsionaarse õppe pakkumisel ja organisatsioonilisi eeldusi projekti elluviimiseks ning taotleja koostöövõimekust ja -kogemust erinevate partneritega sh ettevalmistatuse taset;
- 5) jätkusuutlikkus – 10% maksimaalsest koondhindest, hinnatakse taotleja (ja olemasolul ka partneri) võimekust projekti sihtrühmale suunatud tegevuste jätkamisel peale projekti lõppemist sh kuivõrd on projektis välja toodud ja põhjendatud milliseid muutusi toob projekt püsivalt organisatsioonis kaasa sh kuidas on kirjeldatud meeskonnatöö edendamine.

Lõigete 2 ja 3 kohaselt viiakse hindamine läbi rakendusüksuse kinnitatud hindamismetoodika järgi, mis koosõlastatakse rakendusasutusega. Hindamismetoodika koostamisel lähtub rakendusüksus paragrahv 18 lõikes 1 nimetatud valikukriteeriumidest. Hindamismetoodika avalikustatakse koos taotlusvooru väljakuulutamisega.

Lõikes 4 täpsustatakse, kuidas toimub taotluse kohta hindamislehe koostamine ja allkirjastamine.

Lõikes 5 järgi moodustatakse hindamise tulemusena taotluste pingerida.

Lõige 6 sätestab, et taotlus ei kuulu rahuldamisele, kui valikukriteeriumide alusel on taotluse koondhinne vähem kui 55% maksimumsummast.

Lõikes 7 määratakse, et olukorras, kus taotluste maht ületab meetme taotlusvooru eelarve vahendite jääki ning taotluste pingereas on võrdsete koondhinnetega projektid, eelistatakse projekti millel on kõrgemad punktid lõike 1 punktis 1 toodud kriteeriumil - projekti mõju meetme ja EÕS täiskasvanuhariduse programmi eesmärkide saavutamisele. Kui ka siis on hinded võrdsed, heidetakse valiku tegemiseks liisku.

Paragrahvis 19 tuuakse ära taotluse rahuldamise tingimused ja kord. Rahuldamisele kuuluvad nõuetele vastavaks tunnistatud taotlused vastavalt pingereale. Rahuldamisele kuuluvad ainult need taotlused, mis on tunnistatud nõuetele vastavaks ning on saanud koondhindeks § 18 lõikes 1 loetletud valikukriteeriumide alusel rohkem kui 55% maksimumsummast vastavalt hindamise käigus tekkinud pingereale. Lisaks peab taotlus jääma taotlusvooru eelarve piiresse.

Taotluse rahuldamise otsuses täpsustatakse toetuse saaja õigusi ja kohustusi ning kehtestatakse tingimusi. Tuuakse ära millist infot peab otsus sisaldama sh et taotlus ja selle kohta täiendavalt esitatud teave on otsuse lahutamatu osa.

Paragrahv 20 sätestab taotluse rahuldamata jätmise tingimused ja korra. Taotlus jäetakse rahuldamata lisaks käesoleva määruse § 6 lõikes 4, § 16 lõikes 5, § 18 lõikes 6 sätestatule ka taotluste menetlemise määruse § 8 lõigetes 2 ja 3 nimetatud juhtudel. Lisaks eeltoodule võib rakendusüksus jätta taotluse rahuldamata, kui taotluses esitatud ja taotluse menetlemisel kogutud teavet hinnates ilmneb, et projekti eesmärgid on saavutatavad ilma toetuseta.

Lõikes 3 sätestatakse, et pingereas olevate taotluste kohta, mille rahaline maht ületab taotlusvooru eelarve vaba jäägi ja mida ei ole võimalik vastavalt taotluste menetlemise määruse § 9 lõikes 1 sätestatule osaliselt rahuldada, tehakse taotluste menetlemise määruse § 8 lõike 2 punkti 6 alusel taotluse rahuldamata jätmise otsus.

Paragrahv 21 kehtestab taotluse osalise või kõrvaltingimustega rahuldamise. Osaliselt rahuldada võib taotluse vastavalt menetlemise määruse § 9 lõikes 1 sätestatule ning lisaks juhul, kui toetust on taotletud tegevusele või kulude katteks, mis ei ole abikõlblikud või projekti eesmärkide, tulemuste või väljundite seisukohast põhjendatud; samuti kui projekti eesmärgid, tulemused või väljundid on saavutatavad taotletust väiksema summaga ning juhul kui taotluste rahaline maht ületab taotlusvooru eelarve vaba jäägi.

Lõikes 2 sätestatakse, et taotluse võib taotluste menetlemise määruse § 9 lõike 1 kohaselt osaliselt rahuldada tingimusel, et taotleja on nõus rakendusüksuse ettepanekuga taotletud toetuse summa vähendamiseks või projektis kavandatud tegevuste muutmisega. Kui taotleja ei

ole rakendusüksuse ettepanekuga nõus, teeb rakendusüksus taotluse rahuldamata jätmise otsuse § 20 lõikes 5 nimetatud tähtaja jooksul.

Täiendavalt sätestatakse lõikes 4, et otsuse põhjal ei teki toetuse saajal õigust toetuse maksetele. Õigus toetusega seotud maksetele, tekib toetuse saajal pärast rakendusüksuse poolt tingimuse saabumise või täitmise tuvastamist toetuse saaja esitatud teabe põhjal, va kui teavet on võimalik rakendusüksusel tuvastada infosüsteemi vm registrist või andmeallikast.

Peatükk 6. TAOTLUSE RAHULDAMISE OTSUSE MUUTMINE JA KEHTETUKS TUNNISTAMINE

Paragrahvis 22 sätestatakse tingimused, kuidas saab taotluse rahuldamise otsust muuta. Otsuse muutmise võib alata rakendusüksus kas ise või toetuse saaja vastavasisulise avalduse alusel taotluste menetlemise määruse §-s 10 sätestatud tingimustel ja korras.

Toetuse saaja peab taotlema rakendusüksuselt haldusotsuse muutmist, kui muudatused projekti kogueelarves on suuremad kui 15% kogu projekti eelarvest või muutub olulisel määral projekti tegevuskava. Kui muudatus on väiksem kui 15% kogu projekti eelarvest, piisab rakendusüksuse kooskõlastusest kavandatavale muudatusele ja taotluse rahuldamise otsust muuta vaja pole. Oluline on jälgida, et pärast muudatuste sisseviimist on projekt jätkuvalt vastav valikukriteeriumitele ja projekti algselt seatud eesmärgid saavad olenemata eelarve või tegevuskava muutusest täidetud ja projekt lõpeb abikõlblikkuse perioodi jooksul.

Toetuse saaja ei saa taotleda projekti summa suurendamist, küll aga võib rakendusüksus taotluse rahuldamise otsuse tunnistada kas osaliselt või täielikult kehtetuks vastavalt perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse § 22 lõikele 3.

Peatükk 7. TOETUSE MAKSMISE TINGIMUSED

Paragrahvis 23 esitatakse toetuse maksmise tingimused. Toetuse väljamaksed tehakse vastavalt perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse §-des 28 ja 29, ühendmääruse §-des 11-15 ning määruses ja taotluse rahuldamise otsuses sätestatud maksete tegemise täpsustavatele tingimustele.

Eelnõuga nähakse ette toetuse saajate poolt maksetaotluste esitamist rakendusüksusele, rakendusüksuse poolt maksete tegemisele eelnevad tegevused ja tähtjad, maksetaotluse ja ettemakse kasutamise aruande menetlemise osalist või täieliku peatamist perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse § 30 lõikes 1 sätestatud juhul, maksetaotluses ilmnunud puuduste kõrvaldamise korda ning lõppmaksete tegemist.

Projekti lõppmaksele on kehtestatud piirmäär. Lõpparuande kinnitamiseni makstakse toetusest välja kuni 95% projektile taotluse rahuldamise otsusega eraldatud toetuse summast. Lõppmakse suurus on vähemalt 5% projekti taotluse rahuldamise otsusega eraldatud toetuse summast. Lõppmakse teostatakse pärast projekti lõpparuande heakskiitmist ja kinnitamist.

Peatükk 8. ARUANNETE ESITAMINE

Paragrahv 24 kirjeldab toetuse kasutamise seotud aruannete esitamise korda. Aruande vormi ja aruandes esitatava teabe kehtestab rakendusüksus ja avalikustab oma veebilehel. Toetuse saaja esitab rakendusüksusele rakendusüksuse kehtestatud vormil vahearuandeid ja lõpparuande. Toetuse saaja esitab rakendusüksusele projekti elluviimise kohta projekti aruande vähemalt üks kord aastas. Toetuse taotluse rahuldamise otsuses võib ette näha sagedasema aruande esitamise korra. Toetuse saaja peab esitama projekti aruanded ka rakendusüksuse nõudmisel.

Lõikes 4 sätestatakse lõpparuande esitamise aeg. Lõpparuanne esitatakse 30 kalendripäeva jooksul peale projekti abikõlblikkuse perioodi lõppu.

Peatükk 9. TOETUSE SAAJA, PARTNERI NING RAKENDUSÜKSUSE ÕIGUSED JA KOHUSTUSED

Paragrahvis 25 tuuakse toetuse saaja ja partneri kohustused. Toetuse saaja peab tagama perioodi 2014-2020 struktuuritoetuse seaduse §-des 24 ja 26 sätestatud kohustuste täitmise ja selle eduka elluviimise taotluse rahuldamise otsuses fikseeritud tähtaegade ja tingimuste kohaselt. Sealhulgas peab toetuse saaja koguma osalejate kohta nõutud andmeid ning esitama neid rakendusüksusele rakendusüksuse kehtestatud vormil ja ajal. Partner peab täitma toetuse saaja kohustusi vastavalt perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse §-le 25.

Paragrahvis 26 tuuakse toetuse saaja ja partneri õigused. Toetuse saajal ja partneril on õigus saada rakendusüksuselt informatsiooni ja nõuandeid, mis on seotud õigusaktides sätestatud nõuete ja toetuse saaja kohustustega. Lõikes 2 sätestatakse, et toetuse saajale antakse tulenevalt struktuuritoetuse seaduse § 23 lõikest 2 võimalus esitada oma seisukohad enne:

- 1) ettekirjutuse tegemist;
- 2) taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamist või muutmist, välja arvatud juhul, kui toetuse saaja taotlus rahldatakse täielikult;
- 3) finantskorrektsiooni otsuse tegemist.

Samuti antakse võimalus seisukohtade esitamiseks puuduste kõrvaldamise raames.

Paragrahvis 27 esitatakse rakendusüksuse kohustused lisaks struktuuritoetuse seaduse § 8 lõikes 2 loetletud ülesannetele.

Paragrahvis 28 sätestatakse finantskorrektsioonide tegemise kord. Finantskorrektsiooni otsus tehakse ja toetus nõutakse tagasi vastavalt perioodi 2014-2020 struktuuritoetuse seaduse §-des 45-47 ja ühendmääruse §-des 21-23 sätestatule. Kui toetust tagasimaksmise tähtpäevaks tagasi ei maksta, peab toetuse saaja maksma viisist vadatavat 2014-2020 struktuuritoetuse seaduse §-s 49le.

IV Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Käesoleva eelnõu aluseks on struktuuritoetuse seadus ja selle alusel kehtestatud Vabariigi Valitsuse määrused. Käesolev eelnõu on kooskõlas ka struktuuritoetuse seaduse aluseks oleva Euroopa Liidu õigusega.

V Määruse mõjud

Tegevuste eeldatav mõju läbivatele teemadele

Määruse rakendamisel elluviidavad tegevused omavad mõju regionaalsele arengule, infoühiskonna edendamisele, aitavad kaasa võrdsete võimaluste tagamisele ja ühtsele riigivalitsemisele. Tegevused ei oma mõju keskkonna- ja kliimapolitikale. Toetatavate tegevused ei ole kavandatud ühegi läbiva teema probleemide lahendamiseks spetsiaalset, tegelik mõju sõltub konkreetsetest projektidest. Alljärgnevalt on kirjeldatud võimalikke kokkupuutekohti läbivate teemade kaupa.

Regionaalne areng

Tegevused toetavad varakult haridustee katkestanud täiskasvanute õppesse tagasi pöördumist ja haridustaseme tõstmist üle terve Eesti. Toetust saavad taotleda mittestatsionaarset õpet pakkuvate koolide pidajad kõikides maakondades.

Taotluste hindamisel peetakse silmas piirkondlikul tasandil tehtavat koostööd nii õppijate leidmiseks, teavitustegevuste korraldamiseks kui ka tugitegevuste pakkumisel. Õppeasutused saavad lähtuda just oma piirkonna vajadustest projekti tegevuste kavandamisel.

Ülevaate saamiseks, millised sihtgrupid on tööturul halvemas olukorras erinevates maakondades ja kelle koolitamisele on vaja rohkem tähelepanu pöörata, tellis Haridus- ja Teadusministeerium 2014. aastal Statistikaameti ja uuringufirma Praxis koostöös valminud analüüsi „Täiskasvanuhariduse prioriteetsed sihtrühmad maakonniti“. Ülevaade võimaldab projektide taotlejatel kavandada meetmeid just oma piirkonna vajadustest lähtuvalt ning annab ministeeriumile sisendi piirkondlike erinevustega arvestamiseks projektide hindamisel.

Infoühiskonna edendamine

Tegevused toetavad infoühiskonna edenemist. Täiskasvanutel, kes jõuavad meetmete toel mittestatsionaarsesse õppesse, paranevad õpingute käigus infotehnoloogilised oskused vastavalt riiklikus õppekavas ettenähtule. Nii õppe paindlikumaks muutmise kui täiendavate tugitegevuste pakkumise raames on õppeasutustel võimalik toetuse abil teha lisategevusi nii õppijate kui õpetajate infotehnoloogiliste oskuste arendamiseks. Tegevuste elluviimise ja infovahetuse korraldamisel kasutatakse võimalikult palju infotehnoloogilisi lahendusi, mille tulemusena tekib laiem infoühiskonna edenemist toetav mõju.

Võrdsete võimaluste tagamine

Määrusega alusel toetust saavate tegevuste keskmes on täiskasvanud, kelle haridustee on katkenud enne keskhariduse omandamist. Tegemist on sihtgrupiga, kes on haavatavad tööturupositsiooni mõttes, aga samas osalevad nad kõige vähem ka elukestvas õppes. Võimalust haridustee jätkamise kaudu oma võimalusi parandada kasutab samas väga väike osa sihtrühmast.

Ka PIAAC-i tulemused³ näitasid, et haridustase on üks peamisi elukestvas õppes osalemise tegureid – kõrgharidusega inimesed osalevad formaalõppes rohkem kui keskharidusega inimesed ja keskharidusega inimesed omakorda rohkem kui põhiharidusega inimesed.

³ PIAAC temaatiline aruanne nr 2 „Oskused ja elukestev õpe“ 2014, Ellu Saar jt. Aruanne on kättesaadav veebiaadressilt: https://www.hm.ee/sites/default/files/oskused_ja_elukestev_ope_-_piaac.pdf

Põhihariduseta inimesed peaksid olema üks peamisi sihtrühmi, kelle osalust täiskasvanuhariduses suurendada.

Seega on põhjust pöörata senisest rohkem tähelepanu just nendele täiskasvanutele, kelle jaoks osalemine täiskasvanueas mittestatsionaarses põhi- või üldkeskhariduses ei ole erinevatel põhjustel kättesaadav olnud. Toetades õppeasutuste täiendavaid tegevusi, mis on suunatud potentsiaalsete õppijate leidmisele, teavitamisele ja tugitegevuste arendamisele ning pakkumisele, on võimalik haridustee katkestanud täiskasvanuid senisest paremini õppesse tuua ja õpingute käigus toetada. Selle tulemusena paraneb õpingud lõpetanud inimeste haridustase ning see toetab nende edukat toimetulekut.

Sihtgrupi osas ei ole ette nähtud täiendavaid kriteeriume peale haridustaseme. Õppima tagasi pöörduda saavad ilma põhi- või keskhariduseta täiskasvanud, vaatamata oma vanusele, soole, asukohale Eestis jt teguritele.

Ühtne riigivalitsemine

Tegevuste kaudu edendatakse koostööd maakondades nii kohalikes omavalitsustes erinevate osapoolte vahel (õppeasutused, kohalikud omavalitsused, töötukassa piirkondlikud keskused, Rajaleidja keskused, tööandjad jpt) kui ka erinevate kohalike omavalitsuste vahel. Eesmärgiks on osapoolte teadlikkuse kasv ja jätkusuutlike koostöövormide teke, mis võimaldaks ükskõik millise asutuse vaatevälja jõudnud keskhariduseta inimesele jagada ka soovitusi ja konkreetseid juhiseid haridustee jätkamiseks.

VI Määruse jõustumine

Määrus on kavandatud jõustuma üldises korras.

VII Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu oli kooskõlastusel ministriumides ja arvamuse avaldamiseks Hariduse valdkondlikus komisjonis, sihtasutuses Innove, Eesti Maaomavalitsuste Liidus ja Eesti Linnade Liidus.

Terje Haidak
täiskasvanuhariduse osakonna juhataja